

2013-04-02
Dnr 400-2011:3033

Rapport

efter kvalitetsgranskning av studie-
och yrkesvägledningen vid Älvskolan
i Bodens kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Älvskolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av studie- och yrkesvägledningen i grundskolan under hösten 2012 och våren 2013. Syftet med granskningen är att undersöka om eleverna på de granskade skolorna får den studie- och yrkesvägledning som de har rätt till enligt skollag och läroplan och att verksamheten är av kvalitet enligt på förhand definierade kriterier. Granskningen vid Älvskolan i Bodens kommun ingår i denna kvalitetsgranskning.

Älvskolan granskades den 29 -30 januari 2013. Ansvariga inspektörer är Susanne Smith och Bellita Torén. I denna rapport redovisar Skolinspektionen sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av studie- och yrkesvägledningen i grundskolan genomförs i totalt 26 kommunala och åtta fristående slumpvis utvalda skolor. I Bodens kommun granskas även Brönjaskolan och Stureskolan. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger den övergripande rapporten en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra granskade skolor. Det enskilda beslutet placeras därmed i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Älvskolan

Älvskolan är en F-9 skola belägen i samhället Gunnarsbyn 9 mil från centralorten Boden. Älvskolan har totalt 48 elever, varav 11 elever går i årskurs 9 läsåret 2012/13. Älvskolans rektor är tillika förskolechef för förskolan vid Älvskolan samt rektor för Kulturskolan Boden på 50 procent.

Älvskolan har inte tillgång till studie- och yrkesvägledare på skolan. Eleverna i årskurserna 7-9 får sin undervisning på Stureskolan två dagar i veckan och har under dessa dagar tillgång till Stureskolans studie- och yrkesvägledare. Studie- och yrkesvägledaren är utbildad studie- och yrkesvägledare och arbetar på Stureskolan 100 procent med vägledning för Stureskolans och Älvskolans elever. Eleverna i de yngre årskurserna på Älvskolan har inte tillgång till studie- och yrkesvägledare.

I Bodens kommun finns en gymnasieskola, Björknäsgymnasiet. Det är en kommunal gymnasieskola. Skolan har än så länge tre högskoleförberedande program och sex yrkesprogram, men några nya elever tas inte in på handels- och administrationsprogrammet höstterminen 2013 enligt informationen på kommunens hemsida. Skolan har även introduktionsprogram. De fyra kommunerna Boden, Luleå, Piteå och Älvsbyn har ett samverkansavtal som innebär att eleverna kan söka de nationella gymnasieutbildningar som finns inom kommunerna. Gymnasiesamarbetet kallas Fyrkanten. Inom Fyrkanten finns samtliga nationella program.

Av information på kommunens hemsida framkommer att Bodens kommun har omkring 27 600 invånare och är den tredje största kommunen i Norrbottens län. Av statistik från Statistiska centralbyrån (SCB) framkommer att den vanligaste verksamhetsgrenen i Boden är vård och omsorg. Även försvaret är en stor arbetsgivare, liksom byggverksamhet som är den tredje största verksamhetsgrenen i kommunen.

Resultat

1. Eleverna får kontinuerlig vägledning av sådan kvalitet att de kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning

1.1 Eleverna har tillgång till en kontinuerlig vägledning och en vägledning inför val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning

Här undersöks om eleverna har tillgång till studie- och yrkesvägledare eller annan personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning tillgodoses. Vidare granskas om studie- och yrkesvägledningen ges kontinuerligt i utbildningen. Slutligen undersöks om vägledning och information inför gymnasievalet organiseras på ett sätt som ger eleverna underlag och förutsättningar att kunna göra väl underbyggda val av gymnasieutbildning.¹

Studie- och yrkesvägledaren uppger att hon som regel påbörjar arbetet med vägledning i årskurs 8. Hon uppger dock att om det finns elever som har behov kan hon börja med vägledningsinsatser i årskurs 7. Genom Älvskolans lärare får hon information om elever som kan behöva tidigare vägledningsinsatser.

På höstterminen i årskurs 8 får eleverna gemensam information om gymnasieprogrammen uppger studie- och yrkesvägledaren i intervju. Hon deltar också i skolans informationsmöte för elevernas vårdnadshavare och är involverad i arbetet med elevernas praktiska arbetslivsorientering (prao). Enligt studie- och yrkesvägledaren börjar eleverna efter det första informationstillfället att komma till henne med olika frågor och en dialog inleds med eleverna om deras kommande val.

Tidigt på hösten i årskurs 9 får eleverna fördjupad information om gymnasieprogrammen och om olika gymnasieskolor uppger studie- och yrkesvägledaren. Alla elever får också broschyren *Programväljaren* som bland annat innehåller information om betygsskalan, gymnasievalet och eftergymnasiala studier. Studie- och yrkesvägledaren uppger att hon har tre till fyra gemensamma informationspass med eleverna i årskurs 9. Passen innehåller såväl ny information som repetition. Repetition är viktigt, uppger studie- och yrkesvägledaren, då det är mycket information för eleverna att ta in inför gymnasievalet.

I årskurs 9 erbjuds alla elever individuella vägledningssamtal. Enligt studie- och yrkesvägledaren bokar eleverna själva tid och elevernas vårdnadshavare kommer ofta med på samtalet. Samtalen är frivilliga men de flesta elever har minst ett samtal med studie- och yrkesvägledaren. Studie- och yrkesvägledaren för-

¹ 2 kap. 29 § skollagen Lgr 11 avsnitt 2.6

söker även fånga upp de elever som inte bokar tid för samtal för att få reda på hur de tänker kring gymnasievalet och anledningen till att de inte bokar tid för samtal. Studie- och yrkesvägledaren berättar att hon gör noteringar för att följa upp vilka elever som varit på samtal, vad som diskuterats och om eleven kommit själv eller tillsammans med vårdnadshavare. På så sätt kan hon följa eleverna i deras valprocess.

Skolan organiserar ett gemensamt besök på den kommunala gymnasieskolan i Boden för eleverna i årskurs 9. Eleverna får möjlighet att besöka tre olika program som de själva har valt. Vad gäller fristående gymnasieskolor erbjuds eleverna att besöka dessa. Eleverna har även möjlighet att göra besök på en gymnasieskola inom Fyrkanten och följa undervisningen vid ett program.

Studie- och yrkesvägledaren ska, enligt läroplanen, förutom att vägleda och informera eleverna inför fortsatt utbildning och yrkesinriktning, också vara ett stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.

Studie- och yrkesvägledaren uppger i intervju att hon deltar i lärarnas konferens en gång i veckan. Hon samarbetar något med läraren i samhällskunskap, men i övrigt finns inget planerat samarbete mellan Älvskolans lärare och studie- och yrkesvägledaren i frågor som rör studie- och yrkesvägledning. Studie- och yrkesvägledaren uppfattar inte att hennes kompetens används när det gäller studie- och yrkesvägledningsfrågor i undervisningen. Detta bekräftas av lärare som uppger att en orsak till detta kan vara att studie- och yrkesvägledaren inte finns på Älvskolskolan. Lärarna uppger dock att de i undervisningen arbetar med vägledning och bland annat diskuterar frågor som rör yrkesval utifrån artiklar i media. I intervju ger både elever och lärare och exempel på att eleverna får träna på att söka arbete, bland annat genom att formulera ett CV och berätta om sina starka sidor samt bli intervjuade av läraren i syfte att öva på arbetsintervju. Elever uppger i intervju att de ser vissa kopplingar till studie- och yrkesvägledning i olika ämnen.

Skolinspektionen har för granskningen låtit samtliga elever i Älvskolans årskurs 9 svara på en enkät om gymnasievalet och skolans insatser i samband med detta (svarsfrekvens 82 procent). Av enkäten framgår att en majoritet av eleverna tycker att den information de fått inför gymnasievalet har gett en klar bild av vad olika utbildningar innebär och att de genom skolan fått kännedom om yrken eller utbildningar som de inte kände till tidigare. Eleverna upplever också att ämneslärarna på skolan kan svara på frågor om gymnasiet.

För att eleverna i årskurserna 4-6 ska få inblick i närsamhälle och arbetsliv gör lärarna studiebesök och arbetsplatsbesök med eleverna en gång per termin. Vidare får eleverna se filmer om olika yrken och eleverna, även i årskurserna 1-3 intervjuar olika yrkesgrupper. Ibland kommer föräldrar till skolan och berättar om sina arbeten.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Älvskolans elever från och med årskurs 7 har tillgång en utbildad studie- och yrkesvägledare. Eleverna får saklig och grundlig information inför gymnasievalet och enskild vägledning utifrån sina behov. Vägledningsarbetet är dock i huvudsak koncentrerat till årskurserna 8-9. Studie- och yrkesvägledningen behöver utvecklas så att alla elever under hela sin utbildning har tillgång till studie- och yrkesvägledning. Älvskolan behöver utveckla studie- och yrkesvägledningen genom övergripande planering som säkerställer att studie- och yrkesvägledningsaspekter kontinuerligt beaktas i undervisningen.

1.2 Skolan bidrar till att vidga elevernas perspektiv vad gäller utbildningar, branscher och yrken

Här undersöks om studie och yrkesvägledningen utgår från, och anpassas efter varje elevs behov så att eleverna får det stöd de behöver för att kunna fatta individuella och välgrundade val till gymnasieskolan. Vidare granskas om skolan medvetet arbetar för att eleverna ska utveckla förmågor som behövs för att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval, kritiskt granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden. En övergripande frågeställning är om skolan bidrar till att vidga elevernas perspektiv vad gäller utbildningar, branscher och yrken. I detta ingår även att eleverna får inblick i närsamhället och dess arbetsliv och kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Slutligen granskas skolans arbete med att motverka att elevernas studie- och yrkesval begränsas av kön, social och kulturell bakgrund eller av eventuella funktionsnedsättningar.²

Eleverna som Skolinspektionen intervjuar har i de flesta fall bestämt sig för vilket gymnasieprogram de ska söka till. De har även bestämt sig för att de ska söka till den kommunala gymnasieskolan i Boden, Björknäsgymnasiet. Även av svaren på Skolinspektionens enkät framgår att en majoritet av eleverna är på det klara med vilket program de ska välja och att det är Björknäsgymnasiet de flesta ska söka till. I intervjuer uppger eleverna att det är deras egna intressen som styr gymnasievalet, men också att familj och bekanta har fått dem intresserade av det yrke som eleven vill utbilda sig till. Det finns också elever som säger att deras lärare inspirerat dem att intressera sig för ett visst område. Eleverna ger även uttryck för att det finns ekonomiska aspekter på gymnasievalet, att det är kostsamt att flytta från orten för att gå på en gymnasieskola. I enkäterna framstår *information från min skola* som den informationskanal som påverkat elevernas gymnasieval mest, tätt följd av *besök på gymnasieskola* samt *mina föräldrar* och *mina kompisar*.

Nästan alla elever Skolinspektionen intervjuar har haft ett eller flera individuella vägledningssamtal. Elever uppger i intervju att samtalet var bra, att de fått

² 10 kap. 2 § skollagen Lgr 11 avsnitt 2.6

den information de behövt inför gymnasievalet och om hur de kan gå vidare efter gymnasiet. Även av enkäten framgår att en majoritet av eleverna tycker att det individuella vägledningssamtalet hjälpt dem få en överblick över arbeten eleven inte tänkt på och att de får den hjälp de behöver av studie- och yrkesvägledaren.

Studie- och yrkesvägledaren betonar i intervjun att det är viktigt för henne att vara saklig och opartisk i information och vägledning och att stå emot eventuell påverkan. Hon informerar om såväl den kommunala gymnasieskolan i Boden som de kommunala gymnasieskolorna inom Fyrkanten och de fristående gymnasieskolorna. Hon uppger att hon försöker vidga elevernas vyer genom att bland annat berätta om utbildningar utanför Boden. Hon utgår ifrån elevernas önskemål och hämtar information om skolor och utbildningar eleverna frågar om, även när hon tror att eleven kommer att göra ett annat val när det väl blir tid att välja. Det kan exempelvis röra sådant som utbildningar utomlands. Enligt studie- och yrkesvägledaren måste eleverna erbjudas ett utbud för att kunna välja. Hon vill få eleverna att söka det program de själva vill och inte utifrån eventuella förväntningar. Studie- och yrkesvägledaren pratar också med eleverna om skolornas marknadsföring och att eleverna inte ska låta sig påverkas av att skolan erbjuder eleven exempelvis en dator.

Skolan har, enligt läroplanen, ett ansvar att motverka traditionella könsmönster och alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av kön, social eller kulturell bakgrund.

Älvskolans rektor uppger att eleverna väljer traditionellt, det är påverkan hemifrån och bakgrund som styr. Pojkar väljer exempelvis fordonsprogrammet för att kunna arbeta i sina fäders åkeriföretag. Skolan försöker dock vidga elevernas perspektiv och få eleverna att inrikta sig mera mot kultur och entreprenörskap, enligt rektorn. Han ger exempel på ett projekt i form av ett stugområde som eleverna arbetar med för att få till en turistanläggning. I elevintervjuerna framkommer dock att eleverna inte uppfattar kopplingen mellan arbetet med stugorna och entreprenörskap i undervisningen.

Elever säger i intervjuer att det är skillnad på pojkars och flickors gymnasieval. Enligt eleverna vill pojkarna ofta gå bygg- och fordonsprogrammen för att de får jobb direkt och för att deras fäder vill det. Enligt studie- och yrkesvägledaren har dock trenden börjat vända och allt fler elever väljer högskoleförberedande program. Enligt lärarna går de flesta eleverna vidare till gymnasiet i Boden. De elever som flyttar och går gymnasiet på annan ort är i de flesta fall flickor. Enligt eleverna förs inte några jämställdhetsdiskussioner i skolan. I intervju med lärare framkommer att lärarna försöker få eleverna att bryta könsbundna val, men skolan har inte några rutiner för arbetet med att motverka att elevernas val begränsas av kön, social eller kulturell bakgrund.

Eleverna får inblick i, och erfarenheter av, det lokala arbetslivet i form av praktisk arbetslivsorientering (prao). Eleverna har prao både i årskurs 8 och 9. Enligt studie- och yrkesvägledaren är syftet med praon att eleverna ska få inblick i arbetslivet. Eleverna uppger samma syfte. Enligt rektorn väljer många elever att ha prao hos sina föräldrar, men skolan försöker styra eleverna bort från hemmiljön för att de ska få se något annat än föräldrarnas arbetsplatser.

Eleverna hittar antingen en praoplats själv och kontaktar arbetsgivaren, eller så väljer de praoplats från skolans lista över olika lokala företag som har praoplatser. Enligt studie- och yrkesvägledaren försöker hon få eleverna att välja en annan praoplats när eleverna redan varit på en viss praoplats eftersom hon vill att eleverna ska få prova på något de inte redan vet så mycket om. I samtal med eleverna följer studie- och yrkesvägledaren upp hur det praktiskt har fungerat för eleverna på praoplatsen. Efter praon har eleverna fler frågor om gymnasievalet uppger studie- och yrkesvägledaren. Det framkommer också i elevintervjuerna att praon gett en del elever nya tankar. Eleverna får skoluppgifter av lärarna inför praoperioden. Uppgifterna är, enligt lärarna, kopplade till det centrala innehållet i samhällskunskapsämnet och inte till vägledning och framtida val för eleverna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att studie och yrkesvägledningen på Älvskolan i flera delar utgår från och anpassas efter varje elevs behov. Eleverna får inblick i närsamhället och dess arbetsliv bland annat genom prao och studiebesök. För att bidra till att vidga elevernas perspektiv vad gäller utbildningar, branscher och yrken behöver området utvecklas så att studie- och yrkesvägledningen inriktas mot att eleverna får inblick i andra miljöer och yrken än det som är välbekant för eleverna. Skolans arbete för att motverka att elevernas studie- och yrkesval begränsas av kön, social och kulturell bakgrund behöver utvecklas.

2. Rektor ger riktlinjer och förutsättningar för vägledningen så att den blir hela skolans ansvar

Här undersöks att rektorn ser till att det finns riktlinjer för hur studie- och yrkesorienteringen ska organiseras. Att det finns system och rutiner för planering, uppföljning och utvärdering av målen för studie- och yrkesvägledningen, att det systematiska kvalitetsarbetet avseende studie- och yrkesvägledningen finns dokumenterat och att resultaten från uppföljningar och utvärderingar används till att förbättra kvaliteten på studie- och yrkesvägledningen. Vidare granskas att rektorn ger riktlinjer och förutsättningar för att studie- och yrkesvägledningen blir ett uppdrag för hela skolan och att rektorn ser

*till att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter inom studie- och yrkesvägledningen.*³

Älvskolans elever har tillgång till en utbildad studie- och yrkesvägledare från och med årskurs 7 i grundskolan. Studie- och yrkesvägledaren har sin arbetsplats på Stureskolan och rektorn för Stureskolan är chef för studie- och yrkesvägledaren. Älvskolans rektor uppger i intervju att han inte är involverad i arbetet med elevernas studie- och yrkesvägledning och uppger att han inför Skolinspektionens besök har informerat sig om såväl nationella mål för studie- och yrkesvägledning som hur studie- och yrkesvägledningen är organiserad för Älvskolans elever.

Skolinspektionens granskning visar att eleverna i Älvskolan får information- och vägledning av studie- och yrkesvägledaren inför elevernas val till gymnasieskolan. Vidare visar granskningen att studie- och yrkesvägledningen i huvudsak är koncentrerad till årskurserna 8 och 9 samt att undervisningen endast i liten utsträckning är kopplad till studie- och yrkesvägledningsprocessen. Det finns inga rutiner för samarbete mellan studie- och yrkesvägledaren och lärarna och studie- och yrkesvägledarens kompetens används inte som en resurs vad gäller vägledningsfrågor i skolan. För att säkerställa att elever under hela sin utbildning i grundskolan ges vägledning bedömer Skolinspektionen att rektorn behöver ta ansvar för att studie- och yrkesvägledningsfrågorna organiseras så att de uppfattas som ett uppdrag för hela skolan. På detta sätt kan information och vägledning utformas så att alla elever får en helhetsbild över vilka utbildningsmöjligheter som finns för att göra väl underbyggda individuella val.

Studie- och yrkesvägledaren uppger att hon inte har kännedom om hur det går för eleverna på gymnasieskolan. Enligt henne är det svårt att följa upp elevernas val efter påbörjade studier på gymnasieskolan. Hon berättar att det är svårt för henne att få tillträde till gymnasieskolan.

Den uppföljning som görs av elevernas gymnasieval görs inom Fyrkanten (samarbete mellan de kommunala gymnasieskolorna i Boden, Luleå, Piteå och Kalix) och rör frågor vad gäller exempelvis hur många elever som sökt sig till en gymnasieskola i respektive kommun.

I intervju med såväl Älvskolans rektor som studie- och yrkesvägledaren framkommer att det inte finns någon arbetsbeskrivning för studie- och yrkesvägledaren. Studie- och yrkesvägledaren uppger att hon planerar sitt arbete själv och inte har några riktlinjer eller mål från rektorn att arbeta efter. Studie- och yrkesvägledaren informerar rektorn för Stureskolan, och lärarna i svenska och samhällskunskap vid Älvskola, om sitt arbete. Dock finns det inga rutiner eller system för uppföljning och utvärdering av arbetet med studie- och yrkesvägledning.

³ 2 kap. 9-10 §§ skollagen Lgr 11 avsnitt 2.8 4 kap. 4-6 §§ skollagen

Enligt läroplanen ingår i rektors ansvar förutom att utveckla utbildningen också att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp utbildningen samt se till att detta arbete är dokumenterat. Det framgår av intervjun med rektorn för Älvskolan att studie- och yrkesvägledningen inte planeras som en del av skolans verksamhet och inte heller följs upp och utvärderas inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete.

Studie- och yrkesvägledaren uppger att hon, på eget initiativ, håller sig uppdaterad inom området studie- och yrkesvägledning och att hennes kompetensutveckling inte styrs av rektorn eller kommunen. Lärarna uppger att de inte har fått kompetensutveckling inom området studie- och yrkesvägledning och att de själva får läsa sig till vad som händer på området.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att rektorn behöver ta ansvar för att organisera studie- och yrkesvägledningsfrågorna så att eleverna får tillgång till studie- och yrkesvägledning under hela sin utbildning i grundskolan. Eleverna behöver få inblick i andra miljöer och yrken än det som är välbekant för eleverna och skolans arbete för att motverka att elevernas studie- och yrkesval begränsas av kön, social och kulturell bakgrund behöver utvecklas. Lärarna behöver i undervisningen medverka i studie- och yrkesvägledningsprocessen så att studie- och yrkesvägledningsfrågor uppfattas som ett uppdrag för hela skolan.

Rektorn behöver också ta ansvar för att ett samarbete mellan grund- och gymnasieskolan utvecklas i syfte att följa upp elevernas gymnasieval efter påbörjade studier på gymnasieskolan.

Vidare behöver rektorn ta ansvar för att studie- och yrkesvägledningen systematiskt och kontinuerligt planeras och följs upp samt se till att detta arbete är dokumenterat för att säkerställa att eleverna får den studie- och yrkesvägledning eleverna enligt skollagen och läroplanen har rätt till.

För att studie- och yrkesvägledaren och lärarna professionellt ska kunna utföra sina uppgifter inom studie- och yrkesvägledningen behöver rektorn säkerställa att såväl studie- och yrkesvägledaren som lärarna får den kompetensutveckling som krävs. En studie- och yrkesvägledare behöver, för att ha uppdaterade kunskaper om de snabba förändringar som sker på arbetsmarknaden och i utbildningsväsendet, kontinuerligt utveckla sin kompetens för att ha möjlighet att upprätthålla och utveckla kvaliteten inom studie- och yrkesvägledningen.

3. Huvudmannen tar ansvar för att skolornas studie- och yrkesvägledning fungerar på ett tillfredsställande sätt

Här undersöks att huvudmannen ger skolorna förutsättningar att ge eleverna den studie- och yrkesvägledning som de har rätt till. Vidare granskas att huvudmannen tar ansvar för att skolorna har tillgång till personal med sådan kompetens som krävs för att få arbeta med studie- och yrkesvägledning och att rektorer, lärare och studie- och yrkesvägledare får kompetensutveckling för att kunna utföra sina uppdrag. Här undersöks också att huvudmannen har system och rutiner för planering, uppföljning och utvärdering av verksamheten, att kvalitetsarbetet dokumenteras och att resultaten används för att förbättra kvaliteten på studie- och yrkesvägledningen.⁴

I intervju med representanter för huvudmannen, Bodens kommun, uppger de att det finns ett behov av studie- och yrkesvägledning i årskurserna 1-6 och att detta inte är tillgodosett i dagsläget. Det finns i dagsläget ingen konkret plan för att utveckla studie- och yrkesvägledningen så att den omfattar lägre åldrar.

På kommunens hemsida anges att studie- och yrkesvägledning erbjuds elever från årskurs 8 till och med gymnasiet. Där anges vidare att eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet i skolan och underlag för att välja fortsatt utbildning. Vidare anges att alla som arbetar i skolan ska bidra till att motverka begränsningar som grundar sig på kön, social eller kulturell bakgrund i elevernas studie- och yrkesval. Detta anges också i kommunens verksamhetsplan 2010-12: *Alla i skolan ska bemötas lika ur ett jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv oavsett bakgrund, religion, kön, sexualitet och nationalitet. Barn och ungdomar ska mötas på ett sådant sätt att deras möjligheter att pröva och utveckla förmågor inte begränsas av könsrollstänkande.* Det framkommer av den senaste nationella statistiken för Bodens kommun för läsåret 2011/12 att det finns stora skillnader mellan skolorna i kommunen avseende hur väl eleverna lyckas i skolan. Vidare finns det stora skillnader mellan hur väl flickor och pojkar lyckas. Det framkommer att flickorna genomgående får högre resultat än pojkarna.

Representanterna för Bodens kommun uppger i intervju att det finns mycket kvar att göra när det gäller studie- och yrkesvägledningen i kommunens grundskolor. De uppger också att det har gått åt mycket energi och tid i kommunen till de strukturförändringar, bland annat sammanslagningar av skolor, som genomförts i kommunen. I intervju med huvudmannens representanter framkommer även att det inte finns några mål uppsatta för studie- och yrkesvägledningen i kommunen. Vidare framkommer att det inte genomförs någon utvärdering av den studie- och yrkesvägledning som ges.

⁴ 2 kap. 8, 29-30 §§ skollagen 4 kap. 3-6 §§ skollagen 10 kap. 2 § skollagen Lgr 11 avsnitt 2.6

Representanterna för Bodens kommun uppger i intervju att ansvaret för utvärdering av verksamheten har legat på rektorerna utan någon styrning från förvaltningen. De uppger samtidigt att de är medvetna om att det inte har gjorts någon utvärdering av studie- och yrkesvägledningen i skolorna. För att förändra och förbättra detta har förvaltningen utsett en av Stureskolans rektorer till samordnare för studie- och yrkesvägledarna i kommunen sedan ett år. Representanterna uppger samtidigt att de förmodar att den rektor som fått uppdraget, (rektor för Stureskolan) ännu inte har hunnit vidta några åtgärder eftersom arbetet med sammanslagningen av Korpenskolan och Sandenskolan förra läsåret har tagit mycket av rektorns tid. Representanterna för huvudmannen hoppas dock att förändringarna nu har lagt sig och att rektorn kan påbörja sitt uppdrag som samordnare.

I intervju anger representanterna för Bodens kommun att fördelningen av tjänster för studie- och yrkesvägledarna i kommunens skolor inte är gjord utifrån hur skolornas behov eller situation ser ut i dagsläget. Enligt representanterna finns det behov i kommunen av att göra en socioekonomisk resursfördelning eftersom förutsättningarna för kommunens skolor ser så olika ut. Någon sådan fördelning har hittills inte gjorts. Vidare uppger de att det finns behov av studie- och yrkesvägledning i årskurs 1-6, vilket saknas idag.

Representanterna för huvudmannen uppger i intervju att deras uppfattning är att prao är uppskattad bland lärare och elever. De beskriver att de tycker att prao verkar fungera bra och att man därför har fortsatt med detta. Samtidigt uppger representanterna för huvudmannen att de inte vet hur och om prao fungerar ute i skolorna. Elevernas prao har inte utvärderats eller funnits med i skolornas eller kommunens systematiska kvalitetsarbete.

I intervju uppger representanter för Bodens kommun att det finns statistik över elevernas val till gymnasieskolorna inom gymnasiesamarbetet Fyrkanten. Bodens kommun gör en utvärdering av hur nöjda eleverna är med sina gymnasieval. Utvärderingen görs genom en enkätundersökning i vilken det bland annat ställs frågor om vad eleverna har fått för information inför valet till gymnasieskolan. Utvärderingen har visat att eleverna är nöjda. Huvudmannen känner inte till om studie- och yrkesvägledarna eller rektorerna i grundskolorna får ta del av resultatet från utvärderingen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att det i Bodens kommun i huvudsak är eleverna i årskurs 8 och 9 som har tillgång till studie- och yrkesvägledning. På huvudmannanivå saknas till stora delar kunskap om författningarnas krav på studie- och yrkesvägledning samt kännedom om hur studie- och yrkesvägledningen fungerar i kommunen. Huvudmannen saknar även system och rutiner för uppföljning och utvärdering av studie- och yrkesvägledningen. Möjlighet att genomföra en utvärdering försvåras av att det saknas mål

2013-04-02

12 (14)

Dnr 400-2011:3033

för verksamheten. Bodens kommun behöver utveckla området studie- och yrkesvägledning så att eleverna i kommunens skolor får den studie- och yrkesvägledning som de har rätt till. Att området studie- och yrkesvägledning inte har följts upp och utvärderats innebär bland annat att tillgången till studie- och yrkesvägledning inte är anpassad efter elevernas behov på kommunens olika skolor.

Syfte och frågeställningar

Syftet med granskningen är att bedöma om den granskade huvudmannen och skolan ger eleverna tillgång till den studie- och yrkesvägledning som de har rätt till enligt skollag och läroplan. Skolinspektionen bedömer kvaliteten på studie- och yrkesvägledningen och uppskattar verksamhetens ändamålsenlighet att förbereda eleverna för aktiva livsval.

Utvärderingar och forskning inom området visar att studie- och yrkesvägledningen ofta är lågt prioriterad i skolan och att det generellt finns brister i planering, uppföljning och utvärdering av vägledningen hos både skolor och huvudmän. Med utgångspunkt i detta granskar Skolinspektionen kvaliteten på studie- och yrkesvägledningen i relation till det ansvar som rektor och huvudman har för att studie- och yrkesvägledningen utformas så att den når de nationella målen.

Följande tre frågeställningar ligger till grund för att kunna svara på den övergripande frågeställningen *om eleverna på skolan får den studie- och yrkesvägledning som de har rätt till enligt skollag och läroplan*:

- *Ges alla elever tillgång till kontinuerlig vägledning av sådan kvalitet att eleverna kan göra medvetna och väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning?*
- *Ger rektorn riktlinjer och förutsättningar för vägledningen så att den blir hela skolans ansvar?*
- *Tar huvudmannen ansvar för att skolornas studie- och yrkesvägledning fungerar på ett tillfredsställande sätt?*

Metod och material

Inför granskningen på skolan har inspektörerna tagit del av dokument med relevans för skolans studie- och yrkesvägledning och även genomfört en enkätundersökning med elever i två årskurser.

Vid skolbesöket har inspektörerna genomfört intervjuer med rektor, studie- och yrkesvägledare, lärare och elever. I granskningen ingår även en intervju med en representant för huvudmannen.

Besöket har avslutats med en återkoppling till rektor där inspektörerna redogör för Skolinspektionens preliminära bedömningar.

Dokumentstudier, enkäter och intervjuer utgör tillsammans det underlag utifrån vilket Skolinspektionen bedömer studie- och yrkesvägledningen på skolan.

Dokumentstudier

Dokumentstudierna ger en inblick i skolans organisation och arbete med studie- och yrkesvägledning och förbereder inspektörerna för skolbesöket genom att ge underlag för att ställa frågor.

Intervjuer

Vid skolbesöken genomförs intervjuer i grupp och enskilt. Intervju med **rektor** och representant för **huvudmannen** sker separat och utgör ett viktigt underlag för att förstå de strukturer och förutsättningar som finns för verksamheten. Intervju med **studie- och yrkesvägledare** ger en ökad förståelse för den vägledning som ges på skolan och vilka förutsättningar vägledaren har att följa bestämmelser i skollag och läroplan. **Lärare** i flera ämnen och från flera årskurser på skolan intervjuas i grupp. Dessa intervjuer ger underlag för att ta reda på om studie- och yrkesvägledningen är ett ansvar som delas av alla på skolan. **Elever** i årskurs 9 intervjuas i grupp. Elever ur lägre årskurser bidrar med sina erfarenheter genom enkätsvar. I intervjuerna med eleverna kommer inspektörerna åt mer kvalitativa aspekter av de frågor som granskningen ska besvara.

Elevenkäter

Elevenkäterna utgör ett komplement för att få svar på de centrala frågeställningarna och ett jämförelsematerial till det underlag som samlas in vid intervjuerna på skolan.